

EDITOR
DR. GYULA FÁBIÁN

ANDRÁS BETHLENDI
ANDREA BOGDÁN
ZSOLT ILYÉS

BÁLINT KOVÁCS
ELŐD PÁL
DR. EMŐD VERESS

**STANDARDE
CONTROVERSATE ALE
COEXISTENȚEI JURIDICE
DINTRE MAJORITATE ȘI
MINORITATEA MAGHIARĂ
ÎN ROMÂNIA**

CAPITOLUL I

EDUCAȚIA ÎN LIMBA MAGHIARĂ ÎN ROMÂNIA*)

András Bethlendi, Zsolt Ilyés

Sumar: §1. Noțiune (p. 1); §2. Importanță. Funcție. Relevanță (p. 2); §3. Evoluție în context istoric (p. 3); 3.1. Perioada 1918-1944 (p. 3); 3.1.1. Educația universitară în perioada 1918-1944 (p. 13); 3.2. Perioada 1945-1989 (p. 14); 3.2.1. Educația universitară în perioada 1945-1989 (p. 19); 3.3. Perioada 1990-2011 (p. 23); §4. Cadrul legal național și internațional reglementând dreptul la educație în limbile minoritare (p. 28); 4.1. Constituția României (p. 28); 4.2. Tratatetele internaționale (p. 30); 4.2.1. Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale (p. 30); 4.2.2. Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare (p. 33); 4.3. Nivelul infraconstituțional (p. 35); 4.3.1. Aspecte generale (p. 36); 4.3.1.1. Dispoziții generale – locul și rolul limbilor minorităților naționale în sistemul educațional românesc (p. 36); 4.3.1.2. Dispoziții generale – principiul nediscriminării și măsuri afirmative (p. 40); 4.3.1.3. Sedes materiae (p. 43); 4.3.1.4. Dispoziții generale – întâietate și aplicare în timp (p. 44); 4.3.2. Învățământul preuniversitar (p. 44); 4.3.2.1. Conținutul concret al dreptului la educație în limbile minoritare în cadrul învățământul preuniversitar – limba instruirii și examinărilor (p. 44); 4.3.2.2. Manualele școlare (p. 60); 4.3.2.3. Peisajul lingvistic în cadrul învățământului cu predare în limbile minorităților, comunicarea externă și internă în limba minorităților (p. 70); 4.3.2.4. Cadrul instituțional și aspecte conexe (p. 83); 4.3.3. Învățământul superior (p. 101); 4.3.3.1. Organizarea învățământul superior pentru minoritățile naționale (p. 101); 4.3.3.2. Comentarii suplimentare privind învățământul superior pentru minoritățile naționale (p. 110); §5. Concluzii (p. 126); Anexă. Tabelul manualelor școlare (p. 133); Bibliografie (p. 137).

§1. Noțiune

Prin educație înțelegem acel serviciu de interes public prin care se asigură dreptul fundamental la învățământ pe tot parcursul vieții, pe toate treptele învățământului instituționalizat. Potrivit art. 26 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, *dreptul la învățătură* se circumscrie sferei drepturilor omului^[1]. Legislația în vigoare din România reglementează trei categorii privind organizarea învățământului: învățământul de stat, învățământul particular și învățământul confesional^[2]. Învățământul general obligatoriu este gratuit și cuprinde învățământul primar, învățământul gimnazial și primii doi ani ai învățământului secundar superior. Conform art. 16 al Legii educației naționale nr. 1/2011,

---

*) Prezentul studiu a avut în vedere analiza sistematică a legislației disponibile până la data de 25 mai 2020.

^[1] Art. 26 alin. (1): „Orice persoană are dreptul la învățătură [...]”.

^[2] A se vedea art. 9 alin. (2) din Legea educației naționale nr. 1/2011.

învățământul secundar superior și grupa mare din învățământul preșcolar devine obligatorie până cel mai târziu în anul 2020, grupa mijlocie până cel mai târziu în anul 2023, iar grupa mică până în anul 2030. Învățământul se desfășoară în limba română, în limba minorităților naționale, precum și în limbi de circulație internațională^[1]. Potrivit Legii educației naționale, finalitatea educației este formarea individului în conformitate cu interesele, obiectivele, aspirațiile și interesele fiecăruia. Sistemul educațional mai are în vedere valorile generale ale societății, cum ar fi integrarea socială, educarea în spiritul demnității, toleranței și respectării drepturilor și libertățile fundamentale ale omului etc.^[2] Astfel, educația este o instituție cheie pentru formarea societății și realizării valorilor fundamentale.

Educația în limba minorităților naționale este garantată de Constituție^[3]. Prin educație în limba maghiară înțelegem acel drept al membrilor minorității maghiare de a învăța în limba lor maternă nu numai disciplina Limba și literatura maghiară, ci toate disciplinele în afara disciplinei Limba și literatura română și a altor limbi străine. Acest drept este diferit față de îndrituirea de a învăța propria limbă maternă. În prezentul capitol ne-am propus să analizăm din punct de vedere juridic sistemul educațional prin prisma intereselor membrilor comunității maghiare din România.

§2. Importanță. Funcție. Relevanță

Educația în limba maghiară, la toate nivelurile, tipurile și formele de învățământ, a fost întotdeauna între cele mai importante aspirații ale elitelor maghiare din România. Realizarea acestui drept a fost și este considerată o condiție necesară pentru păstrarea, dezvoltarea și recrearea identității maghiare în situația minoritară, în care se află această comunitate din România.

Rolul principal al limbii în privința identității este recunoscut chiar și de documentul ONU *Declarația asupra drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale sau etnice, religioase și lingvistice*, care, în cuprinsul articolul 1, stabilește următoarele: „[s]tatele vor proteja existența și identitatea națională sau etnică, culturală, religioasă și lingvistică a minorităților înăuntrul teritoriilor lor și vor încuraja crearea de condiții pentru promovarea acestei identități”, iar în cadrul următorul articol precizează că „[s]tatele vor adopta măsurile legislative corespunzătoare și orice alte măsuri necesare pentru realizarea acestor obiective”.

În sensul *Convenției UNESCO privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului* din 1960, discriminarea „cuprinde orice distincție, excludere, limitare sau preferință care, întemeiată pe [...] limbă [...] are drept obiect sau ca rezultat suprimarea sau alterarea egalității de tratament în ceea ce privește învățământul”^[4], iar nediscriminarea presupune „că este necesar să se recunoască membrilor minorităților naționale dreptul de a [...] utiliza sau preda în propria lor limbă”^[5].

---

[1] A se vedea art. 10 alin. (1) din Legea educației naționale nr. 1/2011.

[2] A se vedea art. 4 alin. (1) din Legea educației naționale nr. 1/2011.

[3] A se vedea art. 32 alin. (3) din Constituția.

[4] Art. 1 din Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului.

[5] Art. 5 parag. 1 lit. c).

Raportorul special al Organizației Națiunilor Unite privind problemele minorităților a fundamentat necesitatea educației publice în limba maternă a minorităților lingvistice. În concret, în cadrul raportului menționat s-a arătat că drepturile lingvistice fac parte din categoria drepturilor omului, iar educația în limba maternă constituie unul dintre cele mai importante drepturi lingvistice, întrucât este indispensabilă pentru păstrarea diversității lingvistice. „[O] limbă care nu este predată este o limbă care va dispărea în cele din urmă” conclud raportorul^[1].

Educația, pe lângă realizarea dreptului la identitate etnică și lingvistică, mai are un rol important, și anume crearea unei atmosfere de toleranță față de diferențele culturale din societate. Astfel, modul de prezentare a culturii minoritare pentru majoritate este esențial în formarea respectului reciproc în relațiile interetnice. Manualele de istorie și nivelul reciprocității în privința predării limbii comunităților conlocuitoare, când acestea reprezintă un număr substanțial ori chiar majoritatea locală, sunt cele mai bune indiciatori politici lingvistice și interetnice ale statului.

Educația în limba maternă este esențială pentru trăirea vieții la potențialul maxim. Atunci când limba maternă este limba educației, încrederea și stima de sine, participarea la clasă^[2] și rezultatele academice^[3] sunt mai ridicate, iar abandonarea timpurie a școlii este mai redusă. Fluența în limba maternă, cât și în limba oficială este mai ridicată în cazul elevilor minoritari care beneficiază de educație în limba lor maternă, decât în cazul aceluia care învață în limba statului^[4]. Este recunoscută funcția cognitivă primordială, directă a limbii materne, eficacitatea în actul educațional față de orice altă limbă.

Astfel, educația în limba maternă a etnicilor maghiari din România are în vedere multiple interese: un interes personal, individual al cetățenilor de etnie maghiară de a-și trăi viața la potențialul maxim, un interes comunitar al comunității maghiare de a-și păstra identitatea și un interes național de nediscriminare și de integrare în societate.

§3. Evoluție în context istoric

3.1. Perioada 1918-1944

Experiența elitelor române din Transilvania privind politicile de maghiarizare ale autorităților maghiare din dubla monarhie austro-ungară înainte de Primul Război Mondial a creat o sensibilitate remarcabilă referitoare la nevoile comunităților minoritare dintr-un stat național. Actul de la Alba-Iulia din 1 decembrie 1918 este caracterizat de această

---

[1] OHCHR, *Handbook by the United Nations Special Rapporteur on minority issues*, Office of the High Commissioner for Human Rights United Nations, Geneva, 2017, p. 16.

[2] H. ALIDOU et al., *Optimizing Learning and Education in Africa: The Language Factor, Stock-taking Review on Mother-Tongue and Bilingual Education in sub-Saharan Africa*, Association for the Development of Education in Africa. Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit, Paris, 2006.

[3] UNESCO, *Improving the Quality of Mother Tongue-based Literacy and Learning: Case Studies from Asia, Africa and South America*, Bangkok, 2008.

[4] UNESCO, *EFA Global Monitoring Report 2014: Teaching and Learning*, Paris, 2014.

empatie, prevăzând ca principiu fundamental „*la alcătuirea noului Stat român [...] 1. Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie, prin indivizi din sânul său [...]*”.

Tratatul pentru ocrotirea minorităților sau Capitolul I din „Tratatul dintre principalele puteri aliate și asociate și România” din 9 decembrie 1919 în privința educației a prevăzut dreptul etnicilor maghiari „*de a înființa, de a conduce și de a controla, pe proprie cheltuială [...] școli și alte stabilimente de educațiune, cu dreptul de a întrebuița în mod liber limba lor în ele [...]*” și obligația statului ca pentru aceștia, în cazul educației publice, să asigure „*ca în școlile primare instrucțiunea să fie dată în limba*” lor maternă, cu stipulațiunea că acest lucru „*nu va împiedica guvernul român de a face obligator învățământul limbei române*” în școlile cu predare în limba maghiară. Bugetul acordat pentru predarea în limba maghiară trebuia să fie proporțională cu procentul etnicilor maghiari din societate^[1]. Comunităților locale maghiare din Ținutul Secuiesc art. 11 din tratat a asigurat autonomie, adică drepturi comunitare, colective în problemele școlare: „*România primește să dea, sub controlul Statului român, comunităților Secuilor și Sașilor din Transilvania, autonomia locală în ceea ce privește chestiunile religioase și școlare*”.

Angajamentele din rezoluțiunea de la Alba Iulia și din Tratatul pentru ocrotirea minorităților au fost respectate numai parțial în perioada 1918-1940, cu efecte dezastruoase asupra educației în limba maghiară și instituțiile educaționale cu predare în limba maghiară aflate în proprietatea bisericilor și comunităților maghiare ori aflate în proprietate publică. Pe teritoriile intrate sub autoritatea României (Transilvania istorică, o parte din Banat și Partium), în 1919, 72% din instituțiile educaționale au fost de caracter religios sau comunitar, 28% fiind finanțate de stat. În 44,7% din aceste instituții, limba de predare a fost limba română, iar în 48,4% educația s-a desfășurat în limba maghiară^[2].

Demersurile efectuate de autoritățile române după Primul Război Mondial au avut ca efect direct restrângerea educației în limba maghiară. Prima lovitură a fost reforma agrară^[3] din 1921, care în Transilvania a rezultat în exproprierea bisericilor și fundațiilor –

---

^[1] Art. 9: „*Supușii români aparținând minorităților etnice, de religii sau de limbă, se vor bucura de același tratament și de aceleași garanții de drept și de fapt ca și ceilalți supuși români. Vor avea mai ales drept egal de a înființa, de a conduce și de a controla, pe proprie cheltuială, instituțiuni de binefacere, religioase sau sociale, școli și alte stabilimente de educațiune, cu dreptul de a întrebuița în mod liber limba lor în ele și de a-și exercita liber religiunea lor*”.

Art. 10: „*În materie de învățământ public, guvernul român va acorda, în orașele și județele unde locuiește o proporție considerabilă de supuși români de altă limbă decât limba română, înlesniri potrivite spre a asigura ca în școlile primare instrucțiunea să fie dată în limba lor proprie copiilor acestor supuși români. Această stipulațiune nu va împiedica guvernul român de a face obligator învățământul limbei române în zisele școli*”.

În orașele și județele unde locuiește o proporție considerabilă de supuși români cari aparțin minorităților etnice, de religii sau de limbă, se va asigura acestor minorități o parte echitabilă la folosința și împărțirea sumelor ce ar putea fi atribuite din fondurile publice prin budgetul Statului, budgetele municipale sau altele, pentru scopuri de educațiune, de religii, sau de caritate”.

^[2] S. BÍRÓ, *Kisebbségben és többségben. Románok és magyarok 1867-1940*, Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2002, p. 351, în A. GIDÓ, *Oktatási intézményrendszer és diákpopoláció Erdélyben 1918-1948 között*, Cluj-Napoca, Societatea Muzeului Ardelean, 2013, p. 20.

^[3] Legea din 30.07.1921 pentru reforma agrară din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. Textul actului a fost publicat în M. Of. nr. 93 din 30.07.1921.

care au fost principalele susținători financiari ai instituțiilor de educație cu predare în limba maghiară – de toate imobilele esențiale pentru susținerea financiară a școlilor^[1].

Intenția legiuitorului se evidențiază și în Constituția din 1923^[2], care, în pofida angajamentelor din rezoluțiunea de la Alba Iulia și din Tratatul pentru ocrotirea minorităților, nu a prevăzut drepturi minoritare. Constituția, în loc să recunoască existența minorităților naționale, ori dreptul acestora la identitate etnică ori națională diferită de cea română, a folosit în repetate rânduri sintagma „[r]omânii, fără deosebire de origină etnică, de limbă sau de religie”^[3]. Numai o prevedere generală de nediscriminare s-a regăsit în cadrul art. 5 al Constituției: „[r]omânii, fără deosebire de origină etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea [...] învățământului [...] și de toate libertățile și drepturile stabilite prin legi”, din care nu se putea deduce dreptul la educație în limba maternă.

Primele legi, care au reglementat sistemul educațional din România Mare, au fost *Legea pentru învățământul primar al statului din 26 iulie 1924*^[4] și *Legea asupra învățământului particular din 22 decembrie 1925*^[5]. Acestea, pe lângă faptul că au reglementat posibilitatea educației în limba maghiară^[6], au creat un sistem discriminatoriu, care a obligat copiii din familii cu limba maternă maghiară să se înscrie în școli cu predare în limba română și a facilitat colonizarea zonelor locuite de minorități de cadre didactice aparținând majorității.

Legea a interzis unei categorii de etnici maghiari să se înscrie în școli cu predare în limba lor maternă, creând astfel categoria cetățenilor minoritari *de origine română*, „care și-au pierdut limba maternă”. Conform legii, aceștia au fost „datori să-și instruiască copiii numai

---

[1] Art. 6: „Se expropriează în întregime:

a) toate proprietățile rurale și extravilanele urbane aparținând tuturor persoanelor juridice, care urmăresc satisfacerea unui interes public ca: corporațiuni, fundațiuni, biserici, mănăstiri, spităliuri, universități, școli, spitale, județe, comune, etc. [...]

b) Pământul folosit prin embatic, plantat sau nu (emphyteuzis), precum și acela ținut de săteni cu arendă cel puțin 5 ani neîntrerupt dacă aceștia își vor fi construit pe el case, sălașuri, mori, de apă primitive (rustice), joagăre, sau vor fi făcut plantațiuni de vii sau pomi roditori, exproprierea făcându-se în folosul lor.

Taxaliștii și jilerii beneficiază de același drepturi;

c) Pământul rural al absenteiștilor.

Absenteist în sensul legii de față este acela care de la 1 decembrie 1918 până la depunerea legii de față a lipsit din țară, fără a avea vreo însărcinare oficială în străinătate. Fac excepție proprietățile rurale până la 50 jugăre”.

[2] Textul actului a fost publicat în M. Of. nr. 282 din 29.03.1923.

[3] A se vedea art. 5, 8, 28, 29, 119.

[4] *Legea pentru învățământul primar al statului (Școale de copii, școale primare, școale și cursuri de adulți, școalele și clasele speciale pentru copii debili și anormali educabili) și învățământul normal-primar*, M. Of. nr. 1010 din 26.07.1924.

[5] M. Of. nr. 283 din 22.12.1925

[6] Art. 7 paragraf 2: „În comunele cu populație de altă limbă decât limba română, Ministerul Instrucțiunii Publice va înființa școale primare cu limbă de predare a populației respective, în aceeași proporție ca și în comunele românești. În aceste școale studiul limbii române va fi însă obligatoriu în numărul de ore stabilit prin regulament”.

la școlile publice sau particulare cu limba română de predare”^[1]. Această reglementare a deschis poarta abuzurilor împotriva exercitării dreptului la educație în limba maternă. Excluderea cetățenilor aparținând acestei categorii a minorităților de la dreptul la instruire în limba lor maternă, invocând prezumția originii române, a devenit o modalitate legală în mâinile autorităților pentru orchestrarea asimilării masive a copiilor cetățenilor de etnie maghiară și pentru reducerea efectivului elevilor înscriși în școlile primare maghiare.

Această strategie a fost aplicată și în cazul școlilor particulare. *Legea asupra învățământului particular din 22 decembrie 1925*, în cadrul art. 34, în mod similar a prevăzut că „Limba de predare în școlile particulare, frecventate de elevi ai căror părinți sunt de origină română, este limba Statului”. Practica judiciară a interpretat sintagma *origine română* în baza unor criterii obiective, cum ar fi religia ori numele unui părinte, ignorând dreptul la identitate, ca autodeterminare subiectivă. Chiar și în cazuri în care numai unul dintre părinți a fost de religie greco-catolică ori a avut nume de familie de origine română, indiferent de dorința părinților ori de limba maternă a copilului, instanțele judecătorești au interzis înscrierea copilului în școli cu predare în alte limbă decât limba statului.

Curtea de apel din Târgu Mureș, prin Hotărârea nr. 344/1924, în mod expres recunoaște intenția de asimilare a minorităților de origine română: „Considerând, ca legea învățământului primar din 26 Iulie 1924, prin art. 8 prevede, că cetățenii de origine românească, cari și-au uitat limba maternă, fiind maghiarizați — e vorba în speță de un cetățean din Ardeal — sunt obligați, să-și instruiască copii în școli cu limbă de predare română... din aceste texte rezultă, ca legiuitorul a înțeles, să se readucă la neamul românesc descendenții românilor desnaționalizați de opresori”^[2].

Interzicerea educației în limba maternă a copiilor maghiari de origine română a fost prevăzută nu numai ca o obligație părintească de a-și înscrie copii în școli române, ci și ca o obligație a școlilor cu predare în limba minorităților de a nu primi acești copii. Articolul 44 al *Legii asupra învățământului particular din 1925* a stipulat că „[d]acă într-o școală de copii mici (grădina de copii) particulară sunt admiși și copii de origină română, învățământul se va face numai în limba română. În școlile de copii mici, frecventate numai de copii ai căror părinți aparțin minorităților, lecțiunile se vor face în limba maternă a copiilor. Se vor face însă intuiții și conversații și în limba română o oră pe zi”. Părinții maghiari care și-au înscris copii lor de origine română în școli particulare cu predare în limba maternă a copilului au fost sancționați cu amenzi considerabile^[3].

Predarea în limba maghiară a mai fost interzisă în școlile particulare evreiești^[4], ceea ce a cauzat o provocare majoră pentru comunitatea evreiască din Transilvania, fiindcă în mai multe școli evreiești cu predare în limba maghiară, până la acel moment, nici cadrele

---

[1] Art. 8 din *Legea pentru învățământ primar al statului: „Cetățenii de origine română, care și-au pierdut limba maternă sunt datori să-și instruiască copiii numai la școlile publice sau particulare cu limba română de predare”.*

[2] L. NAGY, *A kisebbségek alkotmányjogi helyzete nagyromániában*, Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., 1944, p. 67.

[3] A se vedea art. 25-35 din *Legea pentru învățământul primar al statului din 26.07.1924*.

[4] Art. 36 din *Legea asupra învățământului particular din 22 decembrie 1925: „În școlile particulare evreiești, limba de predare este limba română sau limba evrească”.*

didactice și nici elevii nu au cunoscut limba română sau limba „evreiască”.^[1] Acest demers al legiuitorului însă nu a fost fără precedent, fiindcă au mai existat încercări și înainte vizând excluderea limbi maghiare din școlile evreiești. De exemplu, în 1922 Directoratul General Cluj a publicat un ordin privind interzicerea utilizării limbii maghiare ca limbă de predare în școlile evreiești^[2]. Nici în școlile particulare conduse de ordine călugărești și congregații școlare recunoscute nu se putea folosi limba maghiară^[3].

Intenția de asimilare a legii reiese și din faptul că a prevăzut necesitatea înființării grădinițelor în special în localitățile populate de minorități, precum și din modul în care a stabilit un efectiv de elevi mai scăzut pentru înființarea școlilor și claselor cu predarea în limba română decât pentru constituirea unităților de învățământ sau formațiunilor cu predare în limba maghiară. Astfel, în cazul grădinițelor, chiar dacă art. 48 al *Legii pentru învățământul primar din 1924* a prevăzut, într-o manieră generală, că „[ș]coalele de copii mici se vor înființa oriunde se va simți nevoie.”, art. 93 din norma de aplicare a legii a stabilit, fără rețineri, că este nevoie de înființarea grădinițelor „[...] de preferință în localitățile cu populație de origine română, care și-a pierdut limba maternă [...]”^[4]. La nivelul educației primare^[5], art. 65 din lege a prevăzut un tratament diferențiat în privința înființării școlilor cu predare în limba română în localitățile cu populație minoritară, stabilind că nu trebuie luat în considerare efectivul minim prevăzut de lege (60 de copii pentru clasele I-IV și 40 de copii pentru clasele V-VIII)^[6].

Învățământul primar pentru adulți^[7] și pentru analfabeți ori neabsolviți ai învățământului primar între vârsta de 12-18 de ani^[8] se putea desfășura, conform legii, numai în limba română.

[1] A. GIDÓ, *Două decenii: evreii din Cluj în perioada interbelică*, Ed. Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, 2014, p. 203.

[2] Új Kelet 13 iunie 1922. 126, Magyar Nép 24 iunie 1922. 25, în A. GIDÓ, *Două decenii: evreii din Cluj în perioada interbelică*, Ed. Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, 2014, p. 204.

[3] Art. 37 din Legea asupra învățământul particular din 22 decembrie 1925: „Școalele particulare conduse de ordine călugărești și congregații școlare recunoscute vor avea limba de predare limba română”.

[4] L. NAGY, *op. cit.*, p. 122.

[5] Conform art. 56 din Legea pentru învățământul primar din 1924, „[ș]coala primară cuprinde șapte clase, de câte un an fiecare”.

[6] Art. 65 din Legea pentru învățământul primar al statului din 26.07.1924: „În fiecare comună urbană și rurală se vor înființa atâtea școli câte sunt necesare, spre a da instrucțiune tuturor copiilor în vârstă de școală (între 7-16 ani), socotindu-se câte 60 școlari de sală de clasă și învățător pentru clasa I-IV și 40 școlari de sală de clasă și învățător pentru clasa V-VII primară. [...] În localitățile cu populațiuni minoritare în cari se va găsi un număr apreciabil de copii de origină română, în vârstă de școală, se va putea înființa o școală cu limba de predare română”.

[7] A se vedea art. 81 din Legea pentru învățământul primar al statului din 26.07.1924: „Învățământul în școlile și cursul de adulți se va preda în limba română”.

[8] A se vedea art. 89 din Legea pentru învățământul primar al statului din 26.07.1924: „Frecvențarea cursurilor de adulți este obligatorie și gratuită atât pentru tinerii neștiutori de carte, cât și pentru cei cari n’au absolvit învățământul primar. Această obligativitate se impune tinerilor de la vârstă de 12 până la 18 ani împliniți. Sunt scutiți de restul anilor obligatorii acei, cari vor fi absolvit mai înainte învățământul primelor patru clase primare [...]”.

Învățământul în limba maternă fusese exclus și în cazul orbilor și surdomuților aparținând minorităților naționale^[1].

În strategia de colonizare a zonelor cu populații minoritare a fost inclusă încurajarea învățătorilor proveniți din afara zonelor cu populație semnificativă minoritară să se mute în aceste zone. Legea le-a acordat o primă de deplasare, 50% spor la salariu, teren și alte beneficii considerabile^[2].

Disciplinele Istoria României și Geografia României puteau fi predate numai în limba statului, iar limba română a devenit disciplină obligatorie, indiferent de limba de predare a școlii^[3].

Cadrele didactice din școlile publice cu predare în limba maghiară au fost obligate să promoveze examene de limba română^[4], iar cele din școlile private, pe lângă examenul de limbă, au mai fost obligate să promoveze și examene la istoria Românilor, geografia României și Constituția statului, tot în limba română. Aceste condiții diferențiate și umilitoare au rezultat în concedierea masivă a cadrelor de etnie maghiară și apoi la închiderea multor instituții educaționale cu predare în limba maghiară, forțând copiii maghiari în școli publice cu predare în limba română^[5].

Prevederile și practicile privind învățământul secundar au fost și mai restrictive în privința educației etnicilor maghiari în limba lor maternă. *Legea pentru învățământul secundar din 15 mai 1928*^[6] a stipulat că educația în limba maghiară este permisă numai în acele regiuni în care populația maghiară este majoritară.

---

[1] A se vedea art. 192 din Metodologia de aplicare a Legii pentru învățământul primar al statului din 1924: „Învățământul în școlile de orbi și surdomuți se predă în limba română”.

[2] A se vedea art. 159 din Legea pentru învățământul primar al statului din 26.07.1924: „Membrii corpului didactic primar și normalişti, cari nu sunt originari din județele de mai jos și cari vor merge să funcționeze în județele: Bihor, Sălaj, Satu-Mare, Maramureș, Odorheiu, Ciuc, Trei-Scaune, Mureș-Turda, Turda-Arieș, Hunedoara, Vijnița, Vașcăuți, Coțmani, Zastavna, Hotin, Tighina, Cetatea Albă, Ismail, Durostor și Caliacra, vor lua angajamentul, că vor servi cel puțin 4 ani la școlile din aceste județe, vor primi pentru tot timpul, cât vor funcționa la aceste școli, un spor de leafă de 50 la sută, termenele de gradație li se vor socoti din 4 în 4 ani, iar stagiul cerut de art. 118, 119 și 120 pentru înaintări, li se va reduce cu un an.

Acestor învățători li se vor acorda o primă de deplasare, egală cu trei ori salariul lunar, cu accesoriile, la cei căsătoriți, și cu de două ori la cei necăsătoriți.

Învățătorilor cari își iau angajamentul, că se fixează pentru totdeauna în localitățile de mai sus, termenele de gradație se vor socoti din 3 în 3 ani, și vor putea primi și un lot de colonizare de 10 hectare din cele disponibile. [...]”.

[3] A se vedea art. 39 din Legea asupra învățământul particular din 22 decembrie 1925: „Oricare ar fi limba de predare a unei școli particulare, limba română, istoria României și geografia României se vor preda în limba română în toate școlile de orice grad și categorie începând din clasa III-a primară, în numărul de ore stabilit prin regulament”.

[4] A se vedea art. 31 din Regulamentul pentru aplicarea Legii pentru Statutul funcționarilor publici din 3 noiembrie 1923.

[5] A se vedea art. 16 din Legea asupra învățământul particular din 22 decembrie 1925.

[6] Textul normei a fost publicat în M. Of. nr. 105 din 15.05.1928.